

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 397
אדר א' תשפ"ד

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

אומדן של גודל הנעל, בדרך כלל היא 300 ס"מ, והרווח בין רגל לרגל באדם ממוצע בהליכה רצופה הוא יותר מגודל נעל, ולמעשה המציאות באדם רגיל שהולך ברחוב בזמנינו, הפסיעה היא בגודל 65-80 ס"מ. וגם בזה קשה האם מה שאמרו חז"ל אינו תואם למציאות.

העולם השתנה בכמה דברים

ביאור הדברים נאמר בשיעור שיש לציון ג' דברים שהשתנו והם גורמים לשינוי ההליכה, א. בזמנינו הדרכים הם ע"ג מדרכה מרוצפת או כביש מזופת, שהקרע ישרה ויציבה, אבל אם אדם הולך על מקום עפר שהרגל מתרוממת מזיזה עפר, זה גורם שההליכה יותר קשה ויותר איטית. כדוגמא הליכה על חול ים, שם מורגש ההבדל היטב שההליכה איטית מאוד.

ב. בזמנינו הנעליים מותאמים יותר למידת הרגל, וסגורות עליה, וזה דבר שמיקל את ההליכה, שאפשר לעשות גם פסיעות יותר גדולות, וגם יותר מהירות. שונה מהמנעלים של פעם שהיו יותר דומים לסנדלים ונעלי בית קשיחים, שבהם ההליכה נעשית יותר איטית. והפסיעה יותר קטנה. וכן מורגש ההבדל כיום במהירות ההליכה בין הלוכש נעלי ספורט לנעלי סירה.

ג. החיים העירוניים בזמנינו דורשים מאיתנו למהר, להספיק להגיע לכולל בזמני שמירת הסדרים, וביציאה להספיק לקחת את הילדים מהגנים, ועוד דברים שגורמים לנו להאיץ את קצב ההליכה בזמנים מסוימים, וממילא זה משפיע גם על צורת ההליכה בשאר היום. ואכן אצל האנשים במושבים שאין להם את המרוץ להספיק בהליכה, כי רוב הדברים הם ע"י נסיעה, וגם חלק מההליכה היא על אדמה שאינה מרוצפת, רואים שההליכה שלהם יותר איטית באופן משמעותי.

לפ"ז ניתן להבין ג"כ שמה שאנו רואים שהפסיעות גדולות יותר, זה באמת שינוי שאירע מהסיבות הנ"ל.

וממילא גם שיעור זמן הליכת מרחק מיל השתנה, ועכ"פ עלינו לדעת שלמעשה בזמנינו ברבע שעה, ולפעמים אפילו עשר דקות, יתכן שעוברים איסור יציאה מחוץ לתחום. ומי שמחשב בפסיעות לא יספור אלפיים פסיעות, אלא כפי גודל הפסיעה הממוצעת שלו, כמ"ש בביאור הלכה (רס"י שצ"ד ד"ה פסיעות) שפשוט שאדם ארוך שהפסיעות שלו גדולות, אינו מותר להרחיק עד אלפיים פסיעות, אלא לפי מה שבאמת יהיה אלפיים אמה.

פתיחת השיעורים בהלכות תחום שבת וחייובי הערים

בשבוע זה נפתחו בסייעתא דשמיא השיעורים החדשים בהלכות תחום שבת הנוהגים והמצויים בזמנינו, בשילוב לימוד מדידת התחום, ריבוע העיר, עירוב תחומין, ועוד. יחד עם ידיעות נרחבות עם מפות של הערים שאנו מצויים בהם, ובישובים שהציבור נוסע אליהם. סידרה דומה לזו התקיימה לפני שלוש שנים, ובס"ד כעת היא מתקיימת שוב, להרחבת ידיעת התורה וההלכה בכלל הציבור.

בנושא תחום שבת יש צורך גדול להגביר את המודעות בציבור. יש לצערינו הרבה אנשים שהולכים למקומות שנראים קרובים, וזה הרבה יותר משיעור התחום. פעמים רבות נפגשנו עם שאלות מרבנים שהולכים מידי שבת לישוב הסמוך במרחק עשרים דקות כדי למסור שיעורים, וכן מוהלים שהולכים למול במרחקים של שעה ויותר, וזה ודאי מחוץ לתחום, ולפעמים גם אין פתרון של עירוב תחומין.

יש מקומות קרובים ואסורים, ולעומתם מקומות רחוקים עם היתר

כמו כן לפעמים יש ישובים קרובים יחסית, בשיעור שאנשים מטיילים, וההליכה ביניהם אסורה ממש. כגון בין הישוב חזון יחזקאל (אלומה) לזבדיאל, או מי שנמצא בקוממיות והולך קצת אחרי ישוב חזון יחזקאל. וכן מאלעד לפתח תקוה, או להיפך.

ברגעים שלפני פתיחת השיעורים בעיר מודיעין עילית, הגיעה שאלה למענה הטלפוני של מוקד העירוב, מאדם שמוסר שיעורים בעיר רמת גן, ואחד ממשתתפי השיעור גר בעיר הרצליה, ומידי שבת הוא עושה את דרכו במשך שעתים להגיע לשיעור במסירות. שאל מגיד השיעור האם האדם הזה צריך להניח עירוב תחומין בדרך, ואיפה להניח. שאלנו אותו הרי זה מרחק גדול, והוא אישר שאכן הדרך שהוא הולך היא 13 ק"מ!

אבל דוקא בשאלה הזו מצאנו שיש צד שמתיר ללכת את כל השלוש עשרה קילומטרים, כיון שבגוש דן הערים סמוכות מאוד, וגם מחברים את חוטי העירוב של הערים זו לזו. אמנם לבן תורה יש להימנע מלסמוך על היתר זה כידוע, אבל זה דוגמא הפוכה מהנ"ל, שלפעמים יתכן שההליכה ארוכה כל כך שעוברת ארבעה ערים גדולות, יהיה לה צד של היתר. כמובן יש לברר כל מקרה לגופו, וללמוד על איזה צדדי היתר לא ניתן לסמוך למעשה.

מה נשתנה בזמנינו שאדם הולך מיל תוך פחות מח"י רגעים

בתחילת השיעורים עמדנו על תופעה מענינת שהשתנתה בדורנו. כידוע שיעור התחום הוא אלפיים אמה, שהם מיל אחד, ושיעור הזמן של הליכת מיל מבואר בכמה מקומות בפוסקים שהוא 18 דקות, כך גם משערים את הזמן הניתן לאפיית מצות ח"י רגעים, שהם שיעור מיל (ש"ע סי' תנ"ט ס"ב). אבל המציאות בזמנינו שאנשים רגילים ללכת בהליכה רגילה אלפיים אמה ברבע שעה בלבד [לפי המחקרים הממוצע הוא יותר מ 4 ק"מ לשעה], ובהליכה מהירה אפילו פחות מעשר דקות [6 קמ"ש]. א"כ שיעור מיל בחישוב לפי דקות הליכה הוא הרבה פחות מח"י רגעים. וזה דבר שכל אדם צריך לדעת, כדי שלא יסמוך על שיעור 18 דקות, כי יתכן שיוצא מחוץ לתחום. אבל צריך להבין האם אנו לא משערים נכון.

והנה יש עוד הבדל בין השיעור שנתנו חז"ל בהליכה, לבין המציאות היום. בש"ע (סי' שצ"ז ס"ב) כתוב שאדם שנמצא במקום שאינו יודע עד היכן התחום ואינו יכול למדוד, יהלך עד אלפיים פסיעות בינוניות. מסביר המשנ"ב כי כל פסיעה היא אמה, שמטוכה כחצי אמה זה גודל כף הרגל והנה שיעור אמה לשיעור הגרמ"ן הוא 48 ס"מ, ושיעור חז"ל הוא 58 ס"מ, ואם אנו נתבונן על הליכה רגילה של אדם שיוצא לדרך, נראה שהפסיעה שלו יותר מאמה אפילו לשיעור חז"ל, יותר מ60 ס"מ. [אפשר להבחין ע"י

אזהרה לשייכות ומשפחות שנמצאות במתחמים מחוץ לישוב

דין זה מצוי במיוחד בשאלות שהגיעו למוקד העירוב בשבועות האחרונים, מיישיבות ומוסדות שמארגנות שבת במתחם כלשהו שאינו במקום ישוב, כמו אכזיב, או הנמצא סמוך לחוף ים, כגון ליד ים המלח, ובמקומות כאלו הבהורים והמשפחות יוצאים לטייל בשבת בצהרים לראות מרחקים, וקרוב הדבר שהם יוצאים מחוץ לתחום, כפי שהתבאר ששיעור התחום אינו גדול כלל. [וגם אם יניחו עירוב תחומין לצד כלשהו [לדוגמא למזרח], אינו מועיל אלא לפעמים שיעור תחום לצד אחד, וגם מפסידים את הצד השני [צד מערב] שאסור לצאת לשם כלל].

במקרים אלו אנו בודקים באמצעות מפות צילומי לוויין האם יש בית כלשהו או מבנה בסוף האלפיים, שע"ז נוכל להגדיר להם עד היכן ללכת. אבל אם אין מבנה אומרים להם שיהיו שלא ללכת למרחק יותר מעשר דקות בלבד!

ישוב מוקף גדר שלא הבחינו בפריצה חדשה

בשבוע זה נסענו לבדוק עוד ישובים שהציבור נוסע ומבקש מידע אם אפשר לסמוך על העירוב שיש שם. אחד מהישובים הוא ישוב דתי מוכה, שבחודש האחרון שאלו עליו יותר מעשרה אנשים, ולכן החלטנו שצריך לעקוב שוב על כשרותו, וגם להוסיף בו תיקון מסוים מקופת מוקד העירוב,

כי הישוב אינו מפקח על הענין, וזו תועלת לכלל הציבור שאנו פועלים בשליחותו.

הישוב המדובר מוקף גדר כולו, ולכן יש סיכוי שיהיה עירוב טוב, אם רק הצורת הפתח בכניסות ובפירצות יהיו בהידור הנדרש. הגענו לשער הישוב, והיה שם צורת הפתח בלי לחיים, וניגשנו לסדר שם לחיים. המשכנו לעבור על הגדר, ומצאנו שעשו פירצה חדשה בגדר יותר מי אמות. במקום זה היה פעם צורת הפתח, אבל אחרי תקופה עשו שם גדר טובה, וזה היה במקום הצוה"פ. במשך הזמן הצוה"פ נהרסה, אבל זה לא הפריע לעירוב. כעת כשבאנו לבדוק, ראינו שהגדר נהרסה עקב הבניה באתר הסמוך, והעירוב היה פסול.

הגדר פרוצה מימין, עם תיקון העמוד החדש

השעה היתה כבר מאוחרת, יום חמישי אחה"צ, ומי יודע אם יהיה מי שיתקן את המקום לפני שבת, כיון שנדרש להעמיד עמוד חדש. החלטנו

שאנו נקח את המצווה הזאת, להציל את כל הישוב מחילול שבת. הלכנו לקירבת מקום שהיה שם עמוד עירוב ישן שנזרק בצד, העמסנו אותו והבאנו אותו למקום של הפירצה, העמדנו וחיברנו אותו צמוד לגדר שאחרי הפירצה, קשרנו חוט עירוב חדש, ויצאנו בשמחה על ההזדמנות הנוספת שזכינו, לזכות מאות משפחות בשמירת שבת, בלי שהם ידעו כלל מה עשו עבורם.

אולי נלמד מזה שלא לסמוך בלי שיש בודק מוסמך

הבעיה שנותרה לנו, שלמדנו ממקרה זה, שאי אפשר לסמוך שהעירוב כשר במקום כזה, או דומה לו, כיון שלא הבחינו בדבר שפוסל את העירוב. איננו יודעים איך להעביר את המסר הזה לאנשים, ציבור השואלים שמתקשר לברר על העירוב, ואומרים לו שבישוב פלוני אין בודק מאושר, אינו מבין מה הבעיה לסמוך על כל נער שבמושב שומר שהוא בודק את העירוב. מה כבר צריך לבדוק.

אולי בדברים אלו יהיו עוד כמה שידעו להישמר ולהיזהר, ולהימנע מלטלטל גם במקום שאומרים שיש בודק, אם לא ידעו לנו מי חתום עליו ומוסמך ונותן לכך הכשר!

הריץ קטן בראש העמוד שהחוט מונח בתוכו

בהמשך הבדיקה נכנסנו למתחם של ישיבה שנמצאת בישוב, והיה שם צורת הפתח שהם עשו לסגירת המתחם. העמוד שהם השתמשו היה עמוד של גדר, שאין לו ראש כמו של עירוב, ובמקום זה הם עשו חריץ קטן מאוד בראש הצינור של העמוד, והעבירו את החוט בתוך החריץ. כשראינו את העירוב הזה, הסתפקנו האם להעיר על כך.

במשנ"ב (סי שס"ב ס"ק ס"ד) כותב על מקרה כזה שיש חריץ בראש העמוד כמו שעושים האומנים [בעמודי פרגולה וסוכה]. והניח את החוט בתוך החריץ, מסתפק הפרי מגדים ומצדד להחמיר. [כיון שיוצא שהמשקוף אינו מעל כל העמוד, אלא העמוד עולה מעל לגובה המשקוף. ואמנם החוז"א חולק ומתיר, אבל עכ"פ לכתחילה ודאי נכון לעשות כדברי המשנ"ב, שלא להניח את החוט בתוך חריץ, או לעשות לחי לפני העמוד, כדי שהלחי ישמש במקום העמוד.

החוט מונח בתוך חריץ קטן, מה דינו

אבל המשנ"ב שם ממשך ואומר וז"ל, אבל אם אין הקנים עודפין למעלה, אלא שחקק רק מעט באמצעיתן להניח החבל בתוכו שיהא מונח בטוב ולא ישתלשל למטה, שפיר דמי, דמיקרי זה על גבו. עכ"ל. מדבריו מבואר שאם זה רק חריץ קטן כדי שהחוט לא יפול, הרי זה כשר. אבל לא התבאר מה נקרא "מעט". יש אומרים שהכוונה לשקע קטן כעובי החבל בלבד, שאז העמודים אינם גבוהים מהמשקוף. ולפ"ז לא נאמר היתר מיוחד של מעט, אלא היתר שאם העמוד מסתיים בשווה לעובי המשקוף זה כשר, [ואינו דומה לדברי ה"ט המוזכרים לפני כן שם]. ויש לעיין האם להתיר גם באופן שיווד לתוך העמוד מעט, לדעת המשנ"ב. ולמעשה בעירוב שכונתי יש להקפיד להוסיף לחי לפני העמוד. וכן עשו גם בישיבה הנ"ל, אלא שהלחי זז מהמקום, וכעת יחזירו אותו למקום הנכון.

חוט קרוע מיד בתחילת הסיור

בשבוע זה נכנסנו ליישוב נוסף לבדוק את העירוב, יחד עם אחד מאנשי המושב המסורים לצרכי הדת, ולכל דבר שבקדושה. התחלנו את הסיור בכניסה למושב, ומיד המתניה לנו הפתעה, בעמוד הסמוך היה חוט קרוע.

בתחילה האיש חשב שאנו מדמיינים והוא פשוט יורד נמוך, אך כשיניגשנו ומשכנו בחוט, מצאנו שהוא לא סתם יורד נמוך, אלא יורד לאדמה.

בהמשך הסיור כולו, לא היה עוד חוט קרוע בכל הישוב, וזה היה רק להמריץ אותנו בהתחלה, אבל היו כמה דברים מסוימים, שמלמדים אותנו לחזור על ההלכות, ולחזור על כך שצריך שהבודק ידע את ההלכות, כי אחרת יתכן שהוא בודק במסירות זמן רב, אבל אין לו עירוב למושב.

עמוד של גדר המגרש משמשת עמוד לעירוב

באחד מהקצוות של העירוב בנו מגרש ספורט חדש, והיה צריך להכניס אותו בתוך העירוב. לשם כך לקחו חוט מהעמוד הקרוב, וחיברו לאחד מעמודי הגדר, ובצד השני של המגרש שוב מעמוד הגדר לעמוד העירוב, וכך הכניסו גם את המגרש בעירוב.

והנה יש מקומות שעשו דבר כזה וקשרו את החוט לאמצע הגדר סתם. זה ברור שאינו עירוב כלל, כי המטרה היא שהחוט ישמש צורת הפתח, ובשביל צוה"פ צריך שני עמודים שהחוט הוא משקוף מעליה, ואילו הגדר היא מחיצה ארוכה, וגם היא סורגים שהיא חלולה, ואינה עמוד תחת החוט. אבל כאן קשרו את החוט על העמודים שבגדר, שהם בולטים משאר הגדר, ואפשר להחשיב אותם כעמוד. אלא שבכל זאת

החוט בראש עמוד הגדר, וקר לטטה

היתה בעיה אחרת, שבתחתית הגדר היה קיר בטון בגובה 30 ס"מ, ורק מעל הקיר התחיל העמוד. ובמצב כזה מבואר בחזו"א (סי ע' ס"ק י"ח) שנחשב שהעמוד מתחיל בגובה, והוא מחיצה תלויה, [אא"כ הקיר נחשב התחלת העמוד, וזה לא אמרינן משום פתחי שימאי, כיון שהקיר הוא ארוך, וממשיך הרבה לפני העמוד].

התשובה הנ"ל שהסתובב איתנו נדהם למצוא את הבעיה, ושאל האם עד עכשיו היה אפס, לא עירוב כלל, או שהיה משהו. אמרנו לו שיתכן שזה גם משהו של עירוב, אבל כיום הוראת הרבנים שצריך לתקן את הדבר גם בעירוב עירוני למרות שהוא ברמה מקילה. הוא לקח את הדבר לתשומת ליבו, ואמר שידאג לתיקונו.

ספק אם יש עירוב כשהברזלים הותקנו מחוץ לראש העמוד

לאחר מכן בהמשך הבדיקה, הגענו לעמוד שהיה נראה חדש, אבל הראש שלו היה בעייתי מאוד. בעמוד זה לא היה כיפה עם וי כנהוג, אלא חיברו לראשו מהצד החיצוני שני חתיכות ברזלים, מחוברים עם בורג

הברזל מחובר מהצד החיצוני החוט בספק

איסכורית בלבד. והחוט של העירוב מגיע רק לברזל וכרוך עליו. והנה כדי שהעירוב יהיה כשר, שיהיה לחוט דין משקוף מעל העמוד, צריך שהחוט יגיע מעל לצינור העמוד בצורה ישרה, ורק אח"כ יסתובב, אבל באופן שהברזל נמצא מחוץ לעמוד, יש ספק גדול האם החוט מגיע מעל העמוד, כי יתכן שיש קצת רווח בין הברזל לעמוד, והחוט נמצא ג"כ מחוץ לעמוד.

דבר כזה קשה לראות מלמטה, וכדי לבדוק דבר כזה אנו משתמשים בזום של מצלמה איכותית, שמגדילה היטב את הצילום, וניתן לראות מאוד טוב. ובכל זאת במקרים כאלו קשה להכריע בדבר, ובפרט שיתכן שבמשך הזמן יתעקם הברזל ממתחת החוט ויצא החוצה יותר. לכן ההנחה במקרים אלו להחליף ראש לעמוד, [באמצעות ראש הלבשה], וכל זמן שלא מחליפים, קשה להכריע אם יש עירוב במושב.

טבעת של קשירת החוט יוצאת מרזחב העמוד

באותו ענין היה לנו מקום אחר, שהיה ראש תקין בעמוד, אלא שהחוט היה קשור עם טבעת גדולה, שהטבעת גלשה ויצאה מחוץ לעמוד. במצב

ראש הטבעת שכחתי חשבת המשיך משקוף

זה יש חוששים שקו הישר של החוט מסתיים בקשר, ומחקר והלאה הוא סוטה לצד, ואינו נחשב משקוף ישר. וכן מקפידים בעירוב של הבד"ץ ובכל העירובים השכונתיים, להדק את הקשר שלא יהיה טבעת גדולה, וכך החוט יגיע עד ראש העמוד בקו ישר.

אמנם בדיעבד יש מקום להכשיר את הצורה הזו, כיון שהשינוי בחוט אינו ניכר כ"כ, וניתן להגדיר אותו כהמשך אחד. מ"מ כאמור ההוראה המקובלת היא, שיש להקפיד שהקשר לא ייצא מהעמוד, והחוט יגיע בקו ישר ממש.